

Klimainitiativer i Forsikring & Pension – hvorfor og hvordan?

af Jan V. Hansen

Jan V. Hansen
jvh@forsikringogpension.dk

Klimaforandringer, der med stor sandsynlighed er menneskeskabte, er en global problemstilling, som forsikringsselskaber i især USA og UK har forholdt sig aktivt til i flere år. De senere års storme og kraftige skybrud i Danmark har kostet over 18 mia. kr. og berørt mange hundrede-tusinde virksomheder og husstande. Selv ved en meget ambitiøs og international koordineret indsats for at reducere udledningen af CO₂ og andre klimagasser vil der ske betydelige ændringer i vores klima. Derfor handler klimapolitik både om at reducere udledningen af klimagasser og tilpasse samfundet til uundgåelige forandringer. Forsikrings- og livselskaber kan spille en vigtig rolle i forhold til begge aspekter af klimapolitikken. Aktuelle initiativer i Forsikring & Pension præsenteres.

I. Klimaforandringer og flere ekstreme vejsituationer

Hvis de seneste rapporter fra FN's klimapanel, IPCC, lægges til grund, er der belæg for klimaforandringer, som med stor sandsynlighed er menneskeskabte, jf. boks 1. I den seneste rapport fra november 2007 fremhæves, at konsekvenserne af opvarmningen ses allerede i dag, og at de forventes at blive mere alvorlige ved omkring 2°C over det før-industrielle temperaturniveau, jf. IPCC (2007). Opvarmningen ser kun ud til at kunne begrænses til 2-2,8°C ved en ambitiøs, hurtig og global CO₂-reduktion. Derfor handler klimapolitik både om at reducere udledningen af klimagasser og om at tilpasse samfundet til uundgåelige forandringer.

De senere år har budt på en række vejrekorder både globalt og nationalt. 11 ud af 12 år i perioden 1995-2006 hører til blandt de varmeste 12 år siden målingen af globale overfladetemperaturer tog sin start i 1850, jf. IPCC (2007). I Danmark har der været 11 vejrekorder og tangeringer siden juli 2006, herunder de seks varmeste måneder og to vådeste måneder siden 1870'erne, jf. www.dmi.dk

Jan V. Hansen er cand. oecon. og underdirektør i Forsikring & Pension. Han har tidligere arbejdet med samfundsøkonomiske udredningsopgaver i Finansministeriet, Det Økonomiske Råd og Velfærdskommissionen.

Dele af artiklen er inspireret af fælles arbejde med underdirektør Peter Skjødt og underdirektør Torben W. Garne, begge Forsikring & Pension. Ansvar er dog alene forfatterens.

Boks 1. FN's klimapanel, IPCC

IPCC blev oprettet i 1988 af FN's særorganisationer for meteorologi (WMO) og miljø (UNEP) som opfølgning på Brundtland-rapporten „Vores fælles fremtid“. Panelet har til opgave med passende mellemrum at sammenstille og vurdere den videnskabelige litteratur om klimaændringer, deres virkninger, samfundsøkonomiske aspekter samt muligheder for en tilpasning til eller afdæmpning af klimaændringer. IPCC foretager ikke egen forskning, men baserer hovedsageligt sine vurderinger på publiceret og kvalitetskontrolleret videnskabelig og teknisk litteratur. Den tredje "Assessment Report" fra 2001 vurderede, i) at nettoeffekten af menneskets klimapåvirkning næsten sikkert er en opvarmning, ii) at den globale opvarmning foregår hurtigere nu end tidligere observeret, iii) at det er meget sandsynligt, at det meste af den globale temperaturstigning siden midt i det 20 århundrede skyldes de menneskeskabte øgninger af drivhusgaskoncentrationerne. Fjerde rapport fra 2007 bygger på nye og opdaterede forskningsresultater siden tredje rapport. Tendensen er, at resultaterne er blevet mere robuste, og stort set alle resultater viser en mere alvorlig udvikling end tidligere.

Et vigtigt aspekt af den globale opvarmning er flere ekstreme vejr situationer, eksempelvis flere kraftige storme som følge af opvarmningen af oceanerne, jf. IPCC (2007) og Swiss Re (2006a). Konsekvenserne for forsikringsbranchen af de ekstreme vejr situationer er større usikkerhed/variabilitet og større erstatninger. Andre regioner bliver langt hårdere ramt end Skandinavien, men på udvalgte områder bliver vores del af verden også påvirket. Eksempelvis viser beregninger på regionale klimamodeller, at de årlige erstatninger som følge af storme ventes at stige med hhv. 116 og 95 pct. i Danmark og Sverige frem til 2085, jf. Swiss Re (2006b).

De senere års orkaner og kraftige skybrud i Danmark viser størrelsesordenen af de fremtidige udfordringer. Orkanen i december 1999 kostede forsikringsselskaberne 13,1 mia. kr. fordelt på 385.000 skader. Stormen i januar

2005 kostede 4,2 mia. kr. fordelt på 244.300 skader. Kraftige skybrud kostede i 2006 og 2007 hhv. 460 og 590 mio. kr.

I Danmark er der hovedsageligt fokus på skadeområdet i forbindelse med klimaforandringer, men liv-aspektet er ikke uvæsentligt i andre lande. Den varme sommer i Europa i 2003 var årsag til mindst 20.000 tidlige dødsfald.

2. Forsikrings rolle og vilkår ved ekstreme vejr situationer

Omkostningerne forbundet med ekstreme vejr situationer bliver båret af forskellige grupper afhængig af, hvordan risikodelingen er organiseret:

- I de situationer, hvor *forsikring* dækker vejrrelaterede skader, vil omkostningerne blive båret af forsikringskollektivet, dvs. husholdninger og virksomheder med størst risiko betaler mest. Det giver sunde incitamenter til risikobegrænsning. I en række situationer er det ikke teknisk muligt at etablere forsikringsordninger, eller præmierne kan blive uacceptabelt høje ud fra sociale hensyn.
- I disse situationer kan etableres offentlige erstatningsordninger, hvor *samfundet* i form af skatteyderne garanterer for erstatningerne. Det betyder, at der ikke er nogen belønning for at undgå risici og ingen straf for at acceptere dem. Denne løsning kombineres derfor ofte med regulering i form af krav til forebyggelse eller selvrisiko mv.
- Hvis det hverken er muligt at etablere forsikringsløsninger eller offentlige løsninger, bæres omkostningerne af de *husholdninger* og *virksomheder*, der rammes af skader. Denne løsning kan have svære økonomiske konsekvenser for de berørte.

Alle tre måder at organisere risikodeling på i forbindelse med ekstreme vejr situationer findes i Danmark, jf. tabel 1:

Tabel 1. Risikodeling ved ekstreme vejsituationer, aktører og deres mulige adfærd

Begivenhed og ordning i dag	Aktører og adfærd		
	Forsikringsbranchen	Det offentlige	Kunderne
Storm Forsikring	<p>Udvikle og prissætte produkter for forsikringsbare begivenheder</p> <p>Informere om og belønne forebyggelse</p> <p>Give information om kendte risici og fremtids-scenarier</p>	<p>Solvenskrav til selskaber skal afspejle risici</p> <p>Krav til bygnings-standarder</p> <p>Give information om kendte risici og fremtids-scenarier</p>	<p>Vedligeholde eksisterende bygninger</p> <p>Overveje placeringer af nye bygninger</p>
Voldsomt skybrud Forsikring	<p>Udvikle "forsikringsvejsmodel" til selskaberne og kunderne, så mere ensartet sagsbehandling kan opnås.</p>	<p>Brug den nye teknologi til at sørge for, at der er nedsvingsområder de rigtige steder</p> <p>Investere mere i kloakker</p> <p>Sætte grænser for maksimal befæstningsgrad eller afstrømning</p> <p>Lad vandledningsafgift afspejle det befæstede areal.</p>	<p>Begrænse de befæstede arealer eller forsink overfladevand ved f.eks. nedsvingsanlæg.</p>
Stormflod og -fald Offentlig ordning administreret af branchen	<p>Varetager sekretariatet for Stormrådet. Har siden 1992 haft gennemsnitligt ca. 150 skader om året. Vinteren 2006/07 gav ca. 4.100 skader.</p>	<p>Har igangsat udvalgsarbejde for at modernisere lovgivningen om Stormrådet.</p>	<p>Forebyggelse på baggrund af erfaring med tidligere oversvømmelse</p>
Oversvømmelser fra søer og åer Ingen forsikring eller offentlig ordning i dag	<p>Få og dyre skader, derfor ikke forsikringsbart</p>	<p>I udvalgsarbejde om stormflod overvejes, om der skal etableres offentlig ordning.</p>	<p>Dræning og anden forebyggelse</p>
Indsivende vand sfa. terræn med forkert fald o.l. Ingen forsikring eller offentlig ordning i dag	<p>Informere om forsikringsvilkår og forebyggelse</p>	<p>Krav til bygnings-standarder</p>	<p>Vedligehold huset og forebyg skader</p>

- Skader som følge af storm og skybrud er forsikringsbare.
- Skader som følge af stormflod og stormfald er dækket af en offentlig ordning, der er administreret af Stormrådet, sekretariatsbetjent af Forsikring & Pension.
- Oversvømmelser fra søer og åer samt indsvivende vand fra terræn er ikke forsikringsbare og vil heller ikke være omfattet af en offentlig ordning.

Forsikring er generelt en vigtig budbringer om prisen på risiko. Det gælder også for omkostningerne ved ekstreme vejsituationer. Problemstillingen kan ikke anskues fra en isoleret dansk synsvinkel. Genforsikringselskaber er de første til at prissætte risikoen ud fra globale forhold typisk med udgangspunkt i teknisk og naturvidenskabeligt funderede modeller. Det gælder især risikoen ved storm.

De økonomiske konsekvenser for danske selskaber kan være højere priser på genforsikring og forringede muligheder for genforsikring. De offentlige tilsynsmyndigheder kan reagere med krav til selskaberne om øgede solvenskrav. Alt i alt betyder dette, at forsikringspræmierne vil stige, fordi omkostningerne og erstatningerne stiger.

Skader som følge af voldsomt skybrud har været jævnt stigende i flere år. Forsikringsmæssigt er der tale om voldsomt skybrud, når nedbøren er så kraftig, at utilstoppede, normalt konstruerede og vel vedligeholdte afløbssystemer ikke kan klare afledningen. Udtrykt i millimeter nedbør er kravene: 40-50 mm regn i løbet af 24 timer eller 1 mm regn pr. minut. For at sikre en ensartet sagsbehandling vil branchen udvikle en ”forsikringsvejrsmode”, så det bliver muligt på et detaljeret geografisk niveau at afgøre, om betingelserne for voldsomt skybrud er opfyldt.

Både det offentlige og forsikringstagerne kan imidlertid afbøde konsekvenserne af voldsomt skybrud. Kommunerne er ansvarlige for kloakkernes vedligeholdelse. Der er doku-

mentation for, at kloakkerne er dårligt vedligeholdte, og at de er underdimensionerede i forhold til de voldsommere nedbørmængder, der med større sandsynlighed kan forventes i fremtiden. Det offentlige bør også overveje at regulere afstrømningen fra private parceller, f.eks. ved krav om nedsvivningsanlæg, krav til maksimal befæstning og ”incitamentskorrekt” vandledningsafgift, der afspejler den samlede mængde vand, som udledes i kloakken.

Ved en stormflod forstås oversvømmelse på grund af ekstremt høj vandstand i havet forårsaget af storm. Stormrådet opgør skader efter stormflod og udbetaler evt. erstatning. Ordningen finansieres af en afgift på 20 kr. på alle brandforsikringer. Forsikring & Pension varetager sekretariatsfunktionen for Stormrådet.

Økonomi- og Erhvervsministeren har nedsat et udvalg, der skal modernisere lovgivningen for Stormrådet. Baggrunden herfor er, at Rådet siden 1992 i gennemsnit har haft 150 sager om året, men i beretningsåret 2006/2007 blev det største antal skader nogensinde anmeldt til Stormrådet. Omkring 4.100 skader blev anmeldt for stormfloderne i november, januar og marts. Dette gav anledning til betydelige forsinkelser i sagsbehandlingen. Udvalget skal komme med forslag til smidiggørelse af sagsgangene.

Udvalget skal ligeledes overveje, om der skal etableres en stormflodslignende ordning for oversvømmelser fra søer og åer, som ikke er dækket af nogen ordning i dag.

3. Konkrete klimainitiativer i Forsikring & Pension

Internationalt har en række genforsikrings- og forsikringsselskaber samt deres brancheorganisationer forholdt sig aktivt til klimaproblematikken i flere år, jf. Mills og Lecomte (2006). Eksempler herpå er fremme af viden om forebyggelse, deltagelse i handel med

CO₂-udslipstilladelser samt investering i forskning i løsninger på klimaforandringer.

Internationale organisationer som Climate-Wise og Carbon Disclosure Project samler en række selskaber med tilknytning til branchen med det formål at skabe viden om udledning af drivhusgasser og om muligheder for at reducere miljøbelastningen og dens miljøkonsekvenser, jf. www.climatewise.org.uk og www.cdproject.net.

Generelt kan man fastslå, at forsikrings- og livbranchens rolle i klimapolitikken kan være at

- udvikle løsninger, der øger samfundets evne til at tilpasse sig konsekvenserne af uforudsigeligt klima og mere generelt „katastrofer“,
- udvikle løsninger, der fremmer samfundets CO₂-reduktionsmål,
- synliggøre risici og prissætte forsikringer, så præmierne så vidt som muligt afspejler risici,
- tilvejebringe information om vejr-betingede tab og stille dem til rådighed for f.eks. beslutningstagere og forskere.

Forsikring & Pensions klimainitiativer bidrager både til at tilpasse samfundet til mere ekstreme vejrforhold og reducere udledningen af CO₂.

Regeringen præsenterede i august 2007 sit udkast til en klimatilpasningsstrategi. Strategien omfatter en informationsindsats og koordinering af bl.a. forskningsindsatsen på området, der har til formål at sikre, at klimaændringerne fremover bliver tænkt ind i planlægning og udvikling, således at myndigheder, erhvervslivet og privatpersoner på det bedst mulige grundlag overvejer om – og i givet fald hvordan og hvornår – der skal tages højde for klimaændringerne. Strategien indeholder en beskrivelse af sårbarheden i de sektorer, hvor de fremtidige klimaændringer forventes at ville få en betydning. Eksempler på sådanne sektorer er kystforvaltning, byggeri og anlæg,

vandforsyning, land- og skovbrug samt forsikring.

Forsikring & Pension har tilkendegivet, at man støtter regeringens klimatilpasningsstrategi, og at den viden, som branchen har om risici knyttet til klimaforandringer, vil man stille til rådighed. En række af de projekter, som Forsikring & Pension har iværksat, understøtter konkret tilpasningsstrategien:

- Udvikling af *forsikringsvejrsmodel*, der kan bruges bl.a. til at fastslå, om der har været tale om voldsomt skybrud i et forholdsvist afgrænset geografisk område, jf. tabel 1. Modellen skal endvidere kunne give varsler om fremtidige voldsomme skybrud på samme detaljeringsniveau. Formålene er at sikre en korrekt skadesbehandling og give forsikringstagerne mulighed for at tage deres forholdsregler i forbindelse med forestående skybrud.
- I samarbejde med en landsdækkende TV-kanal og dennes vejrtjeneste opbygges et *katastrofeberedskab*, der ved optræk til voldsomme klimabegivenheder kan kombinere vejrforudsigelserne med gode råd til skadeforebyggelse og begrænsning, generelle oplysninger om forsikringsdækninger, anmeldelse af skader osv.
- Bidrage til modernisering af *stormflodsordningen*, jf. tabel 1. Den nuværende stormflodsordning er ikke egnet til at håndtere meget store og/eller hyppige stormfloder, som det har været tilfældet i vinteren 2006/7. Økonomi- og Erhvervsministeren har derfor nedsat et udvalg med deltagelse af bl.a. Forsikring & Pension, der skal komme med forslag til smidiggørelse af ordningen.
- Indsamling af relevant *statistik* fra bl.a. selskaberne, der kan belyses klimaforandringernes indflydelse på forsikrerhvervet og samfundet i bred forstand.

I forhold til at reducere udledningen af CO₂ har Forsikring & Pension iværksat to initiativer.

- Som led i *klimaetiske* udfordringer kan branchen blive mødt med et samfundsmæssigt krav om, at man påtager sig sin del af ansvaret for at opføre sig miljømæssigt forsvarligt. For skadesforsikringselskaberne kan dette udmønte sig ved, at selskabernes eget udslip af CO₂ reduceres, men også ved, at skadesudbedringer foretages på en miljømæssig forsvarlig måde.
- Som led i et selvstændigt projekt om især pensionsbranchens aktive investorerrolle og *SRI* (Socially Responsible Investments) kan overvejes, om pensionsopsparingen kan investeres mere miljømæssigt forsvarligt end i dag. Projektet handler både om at fastlægge retningslinjer for, hvilke investeringer der er „grønne“ og om at måle miljøeffekten af disse investeringer.

Sammenfattende om klimainitiativerne i Forsikring & Pension kan fastslås, at de i høj grad har til formål at påvirke husholdninger og virksomheders adfærd samt udmøntning af klimapolitik ved at stille relevant viden til rådighed. Endvidere bidrager branchen aktivt til at modernisere forsikringsvilkår og smidiggøre sagsgange, så de bedre passer til en virkelighed med mere uforudsigeligt vejr.

Herved adskiller branchen sig fra den „teknologiorienterede“ del af erhvervslivet, der kan levere CO₂-reducerende teknologier. Pensionselskaberne kan spille en indirekte rolle på dette område ved øget investering af pensionsopsparingen i „grønne“ teknologier og i udvikling af sådanne teknologier.

Pensionsopsparingen kan imidlertid også investeres i kloakker, da et underdimensioneret og dårligt vedligeholdt kloaknet bidrager til, at voldsomme skybrud udløser store skader som følge af oversvømmelser og opstigende kloakvand. Pensionsbranchen forvalter store midler, som skal anbringes langsigtet, så de matcher passiverne. Infrastrukturprojekter som kloakker, broer og jernbanskiner kan give et stabilt afkast over mange år. På de rigtige betingelser kan der således være basis for et positivt match, hvor pensionssektoren medfinansierer infrastruktur og derigennem yder et vigtigt samfundsmæssigt bidrag, samtidig med at selskaberne sikrer et fornuftigt afkast til kunderne.

Litteratur

IPCC (2007): Climate change 2007: Synthesis report. Summary for policymakers, cf. http://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar4/syr/ar4_syr_spm.pdf

Mills, E. and E. Lecomte (2006): From risk to opportunity. How insurers can proactively and profitably manage climate change, cf. http://eetd.lbl.gov/EMills/PUBS/PDF/Ceres_Insurance_Climate_Report_090106.pdf

Swiss Re (2006a): Influence of global warming on tropical cyclones, hurricanes and typhoons, cf. http://www.swissre.com/resources/6f40be00455c7aacb22cba80a45d76a0-Climate_Change_Facts_A60736.pdf

Swiss Re (2006b): The effects of climate change: Storm damages in Europe on the rise. Focus report, cf. http://www.swissre.com/resources/0e9e8a80455c7a86b1e4bb80a45d76a0-publ06_Klimaveraenderung_en.pdf.